

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

אגודת המחרגמים בישראל

תלמידי המסלול האנף לאיגוד מקצועי

ינואר 1989

בטאון אגודת המחרגמים בישראל

ת"ד 9082 ירושלים 91090

לשכת הקישור 02/237444 מנזר 20008

בית חוזה חנועל, רח' ארלוזורוב 93, תל אביב
טלפון 03'431111

דבר המערכת

מתברר שהפעם הכנסנו את ראשינו בגב אריות ממש! בחוברת מס' 9 הדפסנו מאמר מאת יוסף אורן: "שפה על הפנים", שהתפרסם ב"מעריב". הפרסום החוזר לא נמשך מתוך רצון לחבק אותו במין חיבוק של "סמכות מערכת" אלא בגלל העניין המיוחד שעשוי לדעתנו, להיות לחברינו בנושאים השלובים: תקינות-תקניות בלשוננו.

למעין בגליון הנוכחי מצפה הפתעה נעימה: פרופ' חיים רבין הואיל לקרוא את המאמר שכתב יוסף אורן, ואף משיב לו במה שנקרא "מלחמה שעה". ולנו, לאנשי המערכת, לקטני הדור בענייני לשון, לא נותר אלא להיזכר נוכח צחצוחי-החרבות האלה בדבריהם היפים של חז"ל - אין סכין מתחדדת אלא בירך חברתה. ו... איש נאמונתו יחיה.

בברכת קריאה מאלפת ומהנה
המערכת

אירועים בירושלים

הסופר דוד שחר והמתרגמת דליה בילו (כלת הפרס לתרגום מטעם שר החינוך והתרבות) ירצו על תרגום, ביום ג' 17.1.89.

פרופ' נחום מגד ירצה על "תרבות, חשיבה, ושפה באמריקה הלאטינית", ביום ג' 7.2.89.

שתי הפגישות יתקיימו בבית ניב, רחוב המעפילים 20, בשעה 8.00 בערב.

זאב לבל מודיע כי ההסתדרות התארגנה למסור עבודות תרגום לחברי האגודה שנרשמו אשתקד לביצוע מהיר של עבודות קטנות יחסית. הרשימה המקורית נמסרה להסתדרות, אך חברים חדשים יכולים להצטרף לקבוצה זאת. אנא הודיעו לנו בכתב אם אתם מעוניינים.

בישיבת הוועד מיום 29.12.88 נבחרו החברים לתפקידים הבאים:
אופירה רהט - יו"ר, דורותיאה שפר - סגן יו"ר, יונתן מרכוס - גזבר,
פרץ קדרון - חוזים וזכויות יוצרים, ניצה סלוניס - אירועים בירושלים,
יוסף אלרון - תא החברות, דניאלה בכננשתי - פרסי תרגום, עינה פרידמן - לשכת
הקישור, נתן גינסבורי - הנהלת חשבונות, מרים שטיין-גרוסמן (טל' 04-383179)
- אירועים באזור הצפון, מיכאל אדם (טל' 057-76593) - אירועים באזור הדרום.

מתארגנת פעילות בשפה האנגלית בשביל החברים הרבים שמתרגמים לשפה זא.
וממנה. מדובר בהרצאות באנגלית ובסדנאות לעריכה ותרגום.

חברים המוכנים לתרום מזמנם ומנסיונם לעניין זה מתבקשים לכתוב בהקדם אל
יוסף אלרון, ת"ד 3663, ירושלים 91036.

*

כותבים לנו....

שפה ללא משלבים?

כתבתו של מר יוסף אורו, שהועתקה מעיתון "מעריב" ב"תרגימא" מדצמבר 1988
(שנה 1 גיליון 9), שוללת את תחיית הלשון העברית ואת קיומה כלשון נורמלית זה
מאה שנה. הוא מתייחס לעברית כלשון קפואה, שיש לה רק צורה אחת "נכונה", כמו
כללים של איזה משחק מסובד, צורה שחובתנו לשמור עליה בכל הנסיבות. זה היה
מעמדה של העברית בתקופה שלפני בן-יהודה והתפשטות הדיבור העברי. אז העברית
הייתה בשימוש אקטיבי רק בתחום הכתיבה, ובמיוחד הכתיבה הספרותית. כידוע יש
ללשון משלבים, דהיינו סוגים המשמשים בנסיבות מוגדרות, במקרה זה המשלב
האמנותי. במאה התשע-עשרה, עד קרוב לסופה, היה המשלב הכתוב בכלל, והמשלב
הספרותי-אמנותי במיוחד טיקסי ביותר בלשונות התרבות באירופה, ואפילו בשפות
שבהן הכתיבה הספרותית הייתה באותה לשון, שמרו על המרחק בין לשון הדיבור
ולשון הכתיבה. הדקדוק הנלמד בבתי הספר עסק רק בלשון הכתובה, ולשון הדיבור
לסוגיה נחשבה למקולקלת, ולא עסקו בה בשיטות מדעיות. בחלק מעמי אירופה היה
המרחק מלשון הדיבור רב מאוד, כי רוב האוכלוסיה דיברו בלהגים המקומיים.

יהודים השתייכו לקבוצה של מרחק מירבני בתחום זה, כי מי שכתב עברית היה דו-לשוני ממוסד, או כפי שזה נקרא כיום בבלשנות, במצב של דיגלוסיה. הספרות העברית בדרך התקופה, זו של המשכילים, נקטה בשיטת הספרות של הסביבה, של כתיבה לפי כללים לשוניים קפדניים, עד שגם הדו-שיח שבסיפורת התנהל לפי הדקדוק והמילון. ממילא דיבור זה היה לא בלשונות שהדמויות היו מדברים בחיים, ולא הייתה סיבה או אפשרות לנסח את הדיבור בצורה טבעית.

תחיית הלשון הייתה שיחרור מן הדיגלוסיה, שהרי גם דמויות הסיפור הוצגו כדוברי עברית, אבל כיוון שאז עדיין לא היו הרבה דוברי עברית בנסיבות נורמליות, לא התפתחה לשון מדוברת, והדמויות שבסיפורים המשיכו לדבר באותה לשון כמו לשון הסיפור.

עם התפשטות הדיבור העברי בארץ-ישראל, כתוצאה מפעולת בן-יהודה והמורים עבריים, נוצר משלב של עברית מדוברת יום-יומית, שהיה לה דקדוק אחר ובמשך הזמן גם התפתח בה אוצר מלים אחר, אבל שליטת המשלב הספרותי הייתה כה חזקה, שגם השיחות שבסיפורים היו על טהרת הלשון הכתובה. מצב זה נמשך למעשה עד מלחמת השיחרור, שאז מעמד הדור הצעיר בתוך החברה עלה, ולשון דיבורם נעשתה לסמל של אצילות. באותה התקופה גם התפשטה בספרויות המערביות עיצוב השיחות בצורה ריאליסטית, והסופרים הצעירים כתבו את השיחות כמו שהיו, כלומר בלשון הדיבור.

בימינו אין זה סוד כמוס שאנשים מדברים ביניהם בלשון לא-ספרותית, ושישנם גם בתוך הלשון המדוברת הבדלים, לפי הרקע החינוכי והגיל של הדוברים. התיאורים שיצאו מפי המחבר נשארו בעברית תקנית, אבל השיחות התגוררו לפי הדובר והנסיבות, ולעתים אף הסיפור עצמו קיבל אופי של לשון מדוברת. השימוש במשלבים דיבוריים התבטא במיוחד במחזות, אשר בהם נתאפשר גם להבדיל בין דמויות על פי מעמדם החברתי, במבטא.

אחת התוצאות מן התהליך ההוא הייתה התפתחות והתגבשות של המישלבים הכתובים, בעיתונות, בדיונים ובכתיבה המדעית. אלה שמרו יותר על כללי הלשון המסורתיים ופיתחו אותם. לשון הכתיבה העברית נעשתה מגוונת ויעילה יותר, גם בכיוון ללשון עילית וגם באפיון הלשון העממית.

מר אורן שולל את כל ההתפתחות הזאת, ורואה בהכנסת הלשון המדוברת "הורדת הלשון לאשפתות". בזה הוא צודק. אם הסופר מתאר את האשפתות של חיי הישראל, הרי

עליו גם לדבר בלשון האשפתות. בכך הוא מקרב את הקורא לסביבתם ולדרך מחשבתם של דמויותיו. אלה אנשים הרחוקים מן ה"תרבות" המעודנת, שלתיאורם מר אורן כנראה מתנגד כמו לשפתם. כמובן אפשר ואפשר להגביל את הספרות שלנו לתיאור סביבתם והתנהגותם של אנשים עשירים, שהשלימו את חינוכם באוניברסיטה על-ידי שהייה במרכזי התרבות שבחוץ-לארץ, ושם הרבו לבקר בתיאטרון טוב ולשוחח עם אנשים משכילים בלשונם של הללו, ובכך להעשיר את הלשון העברית לקראת תרבות עוד יותר גבוהה בדרך תרגום מלות-האופנה של אותם חוגים נעלים לעברית.

דומני שהרוב בינינו אינם מתנגדים להעשרת הלשון העברית, והלוואי והעשרה זו תהיה בכיוון הצרכים המחשבתיים והרגשיים שלנו, ולא בדרך תרגום ביטויי האופנה האחרונים מלשונות התרבות - אשר מצבם בנידון זה אינו שונה משלנו.

עושר בלשון, לפי דעתי, איננו מספר המלים המצללות, אלא ריבוי המשלבים, פיתוח היכולת להביע בלשוננו את הכול - ואני מבקש סליחה - גם את אורח האשפתות.

מוזר במיוחד, שכתבה זאת, המגבילה את חפקיד התפתחות הלשון לתחום "חידוש מחשבות, ביטוי הרגשות חדשות והתנסויות חדשות", תועתק דווקא בכתב-עץ המיועד למתרגמים. המסקנה, שמערכת "תרגומא" בוודאי לא התכוונה לה, שגם המתרגם הישראלי מחוייב לבדוק כל טקסט שהוצע לו לתרגום, שמא יש בו "אשפתות", נושאים ורגשות אשר אנשים "הגונים" לא יכללו אותם במחשבתם, ועוד יותר גרוע, שמא יש בו דיבור של אנשים פשוטים, לא עלינו, שרגשותיהם אינם מוגבלים לתוכן של "היד החזקה" ושל אחד-העם, והבעתם דורשת מלים וצירופי מלים שמוטב להשאירם לספרות של עמים בלתי-מפותחים, שאת שמותיהם מוטב שלא להזכיר כאן. כבר חטאנו (כנראה...) שתרגמנו לעברית יצירות אירופיות ואמריקאיות, המתארות תשוקות ודרכי התנהגות שאינן הולמות את הרגשות וההתנסויות המתורבתות המאפיינות את הלשון העברית ואת דרכי הויכוח הנהוגות בחברתנו.

חיים רבין

הקונגרס החשיעי הבינלאומי לבלשנות שימושית

יחקיים בחצי-האי Cassandra Halkidiki (במרחק של כ-70 ק"מ מסלוניקי שביוון)
בתאריכים 15-21 באפריל 1990.

המארגנים קבעו לכנס זה נושא מרכזי שהוא (במקור):
Applied Linguistics, International Understanding and Peace Education
ובמסגרת זאת נקבע, כאחד מ-32 תח-נושאים - Translation & Interpretation.

משתתפים-בכוח מתבקשים להגיש, לפני אחד במאי 1989, סיכומים של הרצאות
שאורכן החזוי 30 דקות.

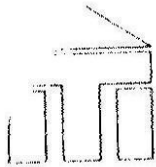
הסיכומים המבוקשים ייכתבו באנגלית, צרפתית או יוונית, באורך של לא יותר
משני דפים. המגיש יקפיד על הדפסה ברורה (בצידו האחד של הגליון בלבד)
ויעביר כל סיכום של הצעת-הרצאה ב-3 עותקים נפרדים, כשבכל עותק נכלל המידע
הנא:

- שם, כתובת ומספר טלפון של המחבר(ים)
- תח-הנושא (במקרה שלנו, כאמור, Translation & Interpretation).
- הכותרת המלאה של ההרצאה בשפה שבה תינתן ההרצאה. (מוסכם לקבל את ההרצאות
ככל הלשונות העיקריות שבהן משתמשים בקונגרסים של AILA).

המחבר(ים) יקבלו תשובה מוועדת-המיון הבינ"ל עד 30 בספטמבר 1989.

חברינו שמעוניינים בנושא יפנו ישירות לקבלת פרטים נוספים אל:

Prof. Statlis Efstathiadis
P.O.B. 52
Aristotle University
GR-540-06 Thessaloniki, Greece

INSTITUTE OF TRANSLATION & INTERPRETING

318a Finchley Road, London NW3 5HT

Tel: 01 794 9931

Fax: 01 435 2105

MAKE A NOTE IN YOUR DIARY NOW!

Third ITI International Conference and Exhibition

28-29 April 1989

Hotel Russell, Russell Square, London WC1

Our 1988 international conference was an even greater success than our first, held in 1987. Following both these well-attended and stimulating events, ITI third international conference will take place in late spring 1989, once more in the Hotel Russell.

The 1989 programme will introduce new themes as well as continuing discussion of some of those that have emerged in the past two years.

The message of earlier conferences has clearly indicated that specialised training and relations with customers are continuing topics of urgent interest; the 1988 conference confirmed the committee's belief that translation theory and practice could interest and entertain people as much as the more practical areas of training and technology. We will also be paying special attention to the growing demand for community interpreting, and the need for special training and co-operation in this area.

Now that the Institute of Translation and Interpreting is an established presence in the profession, we shall look at professional support services throughout the world.

There will be a pre-Conference workshop on Thursday, 27 April. The Institute's own AGM will take place on the morning of Sunday, 30 April, and ITI Networks and Regional Groups will be meeting on the Sunday afternoon.

#####

Complete and return the form below if you would like further details of the conference.

ITI 1989 Conference, 318a Finchley Road, London NW3 5HT

Please send me details of the conference and a booking form:

Name:.....

Address:.....

.....

.....

.....

.....

Telephone no.(day):..... Telefax:.....

מומלץ למתרגמים

המאמר "על ענייני ניסוח או ניסוח ענייני" מאת שושנה בהט. התפרסם ב"לשונונו לעם" (מחזור לח, קונטרס ט-י אב-אלול ה'תשמ"ז). בחוברת זאת גם מאמרה על "דרכה של האקדמיה ללשון העברית בחידושי מלים".

תוכלו להזמין או לקנות באקדמיה ללשון העברית, ח"ד 3449 י-ם 91034 (טל' 02-632242).

*

הנדון: מלואים למילון למונחים משפטיים עברי-אנגלי

יני מחבד להודיעכם כי בימים אלה יצא לאור, בעריכתי, הספר "מלואים למילון למונחים משפטיים עברי-אנגלי".

בספר המלואים הוספתי כ-3000 ערכים נוספים בעברית וכ-5000 ערכים באנגלית על אלה המופיעים במילון, שבמסגרת עבודתי השוטפת ובעצת חברים וידידים נוכחתי שיש לכללם במילון למונחים משפטיים.

את המונחים הנוספים הללו כללתי בספר "מלואים" נפרד (ולא במסגרת הוצאה חדשה של המילון) כדי לאפשר לכל אותם הרבים שרכשו את המילון לרכוש את ספר המלואים בלבד, במחיר סביר, במקום לרכוש מילון מורחב, הכולל את שני הספרים יחד.

מחירו של ספר המלואים הוא - 65 ש"ח (כולל מע"מ ומשלוח בדאר).

מחירו של המילון הוא - 95 ש"ח (כולל מע"מ ומשלוח בדאר), ולרוכשים את שני הכרכים יחד תנתן הנחה, ומחירם יהיה - 150 ש"ח (כולל מע"מ ומשלוח בדאר).

את ספר המלואים והמילון ניתן לרכוש במשרדי, וכן בחנויות לספרי חוק בתל-אביב, ירושלים וחיפה.

בכבוד רב,

אליהו מוזס, עו"ד

והערת המערכת

נשמח אם מישהו מהחברים יטה כתף ויסקור ל"תרגימא" את המילון וכרך המילואים.

יצא לאור

הספר Word Systems in Modern HEBREW: Implications & Applications,
Leiden, N.Y., Copenhagen, Köln, E.J. Brill, 1988, 145 pp. + xvi (26 \$).
ועל כך נודע לנו מגליון מס' 4 של TRANSST (שי"ל, באוניברסיטת ח"א). שם בעמ' 9 מצוי סיכום (באנגלית) של הספר, ואם כי הספר עדיין לא הגיע לאגודה או למערכת "תרגימא", אנהנו מזדרזים לברך את מחבריו - עדנה אפק וישי טובין - בברכת יישר כוח.

בגליון מס' 4 של TRANSST מבקש David Hughes סיוע מכל מי שידוע לו משהו על תרגום, סקירה וכו' (גם במצב חלקי או מעובד) שמתייחסים ליצירתו של William Golding.

יואיל להתקשר עם: David Hughes, R.A. Gekoski - The Sixth Chamber Press
33b Chalcot Square
London NW 1 SYA
England

מסדנתו של סופר-מתורגם

לא מכבר הזדמן לנו לקרוא בידיעות אחרונות תשובתו של פטר הרטלינג ליעל זיידמן בעניין קשיי תרגום וכדמה לנו שיש בדבריו עניין לא-חולף, ולא רק לחובבי איטליה ותרבותה:

הזכרת מישחקי מלים. באיזו מידה מקשים, לדעתך, אותם משחקי מלים על התרגום?

לא רק מישחקי המלים עלולים להיפגע בתרגום. בתרגום עלול גם החוכן להשתנות. יש חוויות שעוברות על הילדים בגרמניה, שאינן עוברות על הילדים בארצות אחרות, אם כי יש, כמובן, דברים אוניברסאליים רבים. הספר "בן אוהב את אנה", למשל, העוסק בין היתר בקשיי התאקלמותה של העולה החדשה אנה בגרמניה, מתאר דבר שיכול היה לקרות בכל ארץ, כיוון שכל עולה חדש נתקל בהתחלה בקשיים רבים. ובכל-זאת, יש דברים המשחנים מתרבות לתרבות. פעם נפגשו אתי שמונה מתרגמים שתירגמו את "סבתא" להולנדית, לספרדית, לאיטלקית, לצרפתית נעוד. בין היתר שוחחנו על סצינה מסוימת מאוד בספר, שבה מתלוננת סבתא על הביורוקרטיה. היא מצפה לתשובה של המישרד, ובמקור כתוב שכעבור ארבעה חודשים היא היתה מרוגזת מאוד. כשדיברנו על כך אמרה המתרגמת לאיטלקית: "אתה יודע, מר הרטלינג, היות צריך לכתוב שסבתא התרגזה כעבור שנה. ארבעה חודשים באיטליה זה מובן מאליו..."

ן מספר "מעריב" לילדים (23 בדצמבר 1988) על המתורגמן האוטומטי
במדור עתידנות.

המתורגמן האוטומטי

אי שם בעתיד אתה עורך בקור בפאריס. מה תעשה אם תהיה מעוניין לפתוח בשיחה עם אחד מתושבי המקום? בין אם תהיה זו שיחה פשוטה שנושאה בירור כתובת כלשהי ובין אם יהיה ברצונך לנהל שיחה מורכבת יותר, הרי שאם אינך יודע צרפתית, תתקל בבעיה קשה. יהיה עליך למצוא מישהו שיודע וגם מסכים לדבר בשפה שונה מצרפתית. בבעיה דומה תתקל אם תרצה לשוחח עם חושב מצרים בהיותך במצרים, אם אינך יודע ערבית. למעשה, תתקל בבעיה זו בכל מקום בו אינך יודע את שפת המקום. אז מה עושים אם לא רוצים ללמוד עשרות שפות? יתכן מאד שתוך עשרים השנים הבאות יבוא הפתרון לבעיה בצורת מכשיר זעיר שכל גדלו לא יעלה על גדלו מחשבון דקיק בן ימינו, מאותם המחשבוני הנכנסים בקלי קלות לכיס החולצה בלי שיכבידו. מכשיר זה לא יהיה אלא... מכשיר המתרגם דיבור משפה לשפה. המכשיר יהיה מסוגל לשמוע דיבור בשפה כלשהי ולתרגם אותו אל שפה הרצויה למחזיק במכשיר. התרגום המופלא הזה יתאפשר בעזרת מערכת מתוחכמת של קליטת דיבור וזהויו, רמקול זעיר ודקיק ומחשב מרכזי מהיר מאוד ובעל זכרון אדיר. כל אלה ימצאו בקרביו של המכשיר שנקרא לו לצורך העניין בשם "מתורגמן אוטומטי".

ה"מתורגמן האוטומטי" הזה יקלוט את דיבורו של האדם שאח דבריו יש לתרגם לשפה אחרת ויזהה כל מלה ומלה. כל זאת באמצעות המערכת של קליטת הדיבור וזהויו. המידע המילולי שנקלט יועבר אל המחשב המרכזי. זה יתרגם את הדברים שנקלטו לשפה הרצויה וכל זאת במהירות גדולה מזו של מתורגמן אנושי. יתרה מזו - המחזיק במתורגמן האוטומטי יוכל לדרוש ולקבל את תרגום הדברים בשתי צורות שונות, לפי בחירתו - בקול, שיבקע מן המכשיר, או בטקסט מודפס שיופיע על פני צג מיוחד בו יהיה מצויד המתורגמן האוטומטי. ניתן יהיה גם לאכסן את הדברים המתורגמים בזכרונו של המחשב כדי, למשל, להשתמש בהם מאוחר יותר.

נוכל להעניק למתורגמן האוטומטי "ידע" בכמה וכמה שפות, וזאת ע"י טעינתו בחוכנות מתאימות שתענקה לו את ה"ידע" הזה. אם נצא, למשל, לסיור בארבע מדינות שבהן מדברים ארבע שפות שונות, זרות לנו, יהיה באפשרותנו לטעון את המכשיר באותן ארבע שפות, שיהיו שמושיות עבורנו באותו סיור. אז טעו לשלום ברחבי העולם ובלו בנעימים בחברת המתורגמן האוטומטי שלכם.

יוךם אורעד

יוצא לאור:

ה"עמיתון" ב-Straelen - גם מפרסם:

מכון - ב"מכללה האירופית לתרגום" ב-Straelen - שנוסדה ב-1978 מכיל, כידוע, כ-20 אפשרויות לאירוח בו-זמני של מתרגמים מכל העולם, שמקבלים נוסף לשהות במקום - הזדמנות להשראה הדדית.

כן פועל הצוות הקבוע של המכון כגוף מוציא לאור של פרסומים בתחומי התרגום והעברת-המידע כאמצעי בפיתוח הבנה בינלאומית.

המעוניינים בפרטים יפנו לכתובת:

Europäisches Übersetzer-Kollegium
Kuhstrasse 15-17 (Postfach 1232)
D-4172 Straelen - Niederrhein 1
West Germany

*

חלוקת חברי האגודה לפי מקומות מגוריהם

<u>תשמ"ח</u>	<u>(תשמ"ז)</u>
19	(15)
<u>אזור הצפון והעמק</u> חיפה 10; קרית-טבעון 2; קצרין, דפנה, מלכיה, ראש-פינה, חניתה, כפר-גלים, יזרעאל - 1 כ"א.	
8	(6)
<u>השרון הצפוני</u> באקה אל-ע'רבייה 3; פרדס-חנה, שדות-ים, נתניה, אבן-יהודה, רמת-הכובש - 1 כ"א.	
142	(72)
<u>גוש דן (כפר-סבא, לוד, רחובות)</u> תל-אביב 57; הרצליה, רמת-גן - 12 כ"א; רעננה - 11; כפר-סבא 6; רמת-השרון, חולון, ראשון-לציון, רחובות - 5 כ"א; קרית-אונו, פתח-תקוה, בני-ברק, גבעתיים - 3 כ"א; הוד-השרון, גבעת-שמואל - 2 כ"א; נחלים, עולש, יהוד, סביון, קיראון, לוד, נאות-אפקה, נס-ציונה - 1 כ"א.	
17	(12)
<u>הדרום והנגב</u> באר-שבע - 5; קטורה - 3; עומר - 2; אשדוד, ערד, דימונה, קדמה, דקל, ניר-ישראל, נוה-צוף - 1 כ"א.	
178	(119)
<u>ירושלים ובנותיה</u> ירושלים - 169; מנשרת-ציון, מעלה-אדומים - 3 כ"א; בית-זית - 2; בית-שמש - 1.	
5	(2)
<u>יו"ש</u> קרית-ארבע - 2; אפרת, רמאללה, אלפי-מנשה - 1 כ"א.	
369	(226)
סה"כ	

מתחילת שנת תשמ"ט נוספו 35 חברים. לפי החלוקה שלהלן:

- חיפה - 3; קריית-אתא 1.
ס"ה אזור הצפון - 4.
קיסריה - 1.
ס"ה השרון הצפוני - 1.
תל-אביב - 4; פתח-תקוה, הרצליה - 3 כ"א;
רמת-השרון - 2; בת-ים, רמת-גן, רעננה,
קיראון - 1 כ"א.
ס"ה גוש דן - 16.
ב"ש, עומר, אורים, רוחמה - 1 כ"א.
ס"ה אזור הדרום - 4.
ירושלים - 10.

יוסף אלרון.

26.12.88

ייוצא לאור בטאון של FIT "צימוקים" Babel

מתוכו, בכרך 34 כותבת Judith Rosenhouse על שכיחות ה"סביל" בסוגים שונים של טקסט באנגלית, עברית וערבית.

כותבת Marlene Dolinsky על החרגום של ... הבליים.

כותב Georg Trubner על גוטפריד אוגוסט בירגר (Bürger) ועל חרגומיו מאנגלית לגרמנית.

babel

International Journal of Translation
Official Organ of the International Federation of Translators

is addressed

to TRANSLATORS who find in it

- theoretical articles as well as practical hints for their work
- reports on projects and achievements concerning the protection of their legal, social and financial status
- reviews dealing with dictionaries and professional publications
- articles on modern methods of translating (machine-aided translation, computerized dictionaries, word banks, etc.), information on new terms
- news of the International Federation of Translators, its member organizations, commissions and committees
- announcements and reports on schools, special courses, degrees and prizes for translators

to INTERPRETERS who find in it

articles on the theory and practice of their profession

to LINGUISTS who find in it

articles on new pathways in translation studies and on autonomous translatology

to PHILOLOGISTS

to HISTORIANS OF LITERATURE

to LEXICOGRAPHERS

to CENTRES OF TRANSLATION AND DOCUMENTATION

to COPYRIGHT BUREAUX and LITERARY AGENCIES

to PUBLISHERS and EDITORS

to LIBRARIANS

to UNIVERSITIES and TRANSLATION COURSES

to ALL who need to be informed on current questions and new events in the field of translation; who wish to know what UNESCO and FIT are doing to promote mutual understanding through the development of international cooperation in this field and to improve the status of the translator

Articles in English, French, German, Russian and Spanish

BABEL is published with the assistance of UNESCO

by JOHN BENJAMINS PUBLISHING COMPANY,

P.O.Box 52519, Amsteldijk 44, 1007 HA AMSTERDAM, Holland

Annual subscription (4 issues): Hfl. 50.--/\$ 25.00 plus postage and handling
(Hfl. 16.--/\$ 8.00)

שיפור פרצופו של "תרגימא"

אנחנו סופגים ללא הרף ביקורת נוקבת על המראה החיצוני של "תרגימא", וכמו שכותבת רות מוריס במאמרה, לא תמיד יש למתרגמים עוד עבה די הצורך... אנו מודעים לבעיה. אחד הרעיונות שמחגלגלים במערכת כפתרון הוא פנייה לארגון מסחרי שייתן חסות - לפחות לכריכה האחורית. אם אין מתנגדים לכך, נשמח מאוד אם מישהו מהחברים יסייע באיתורו של פטרון מתאים, שיפרוש חסותו על כריכתנו (למרות הזמנים הקשים) לתקופה של שנה.

איך אומרים בעברית צחה?

אנחנו מעוניינים להביא פתרונות לביטויים בלעז. כתבו קושיות משפוח שונות ופתרונות ואנו נמסד את העניין למדור קבוע.

האם יש לך הצעה ברוח העברית לביטויים:

Time is money	1/ק
Play it by ear	2/ק
A penny for your thoughts	3/ק

עסקים, כמו תרגומים, עושים בכתבו

לפני כשנה היחה אלי פנייה לתרגם ספר. לאחר שנשלח אלי הטקסט, טלפנתי אל המחבר וסיכמנו את התנאים. בעקבות השיחה, שלחתי לו את המכתב דלהלן (בשני העתקים):

לכב' מ.י.

א.נ.

בעקבות שיחתנו הטלפונית, להלן הבנתי לגבי הנושאים שסוכמו:

(1) בהיוחך מחבר הספר "... " ובעל זכויות התרגום בו, פנית אלי לתרגמו לאנגלית.

(2) קיבלתי עלי לבצע את התרגום, לפי מיטב כשרוני ויכולתי, ובתנאים הבאים:

ביצוע התרגום יהיה כרוך בשינויים עריכתיים בטקסט, על מנח להתאימו לקוראי אנגלית.

צפוי שהטקסט האנגלי יכלול כ-100,000 מלה.

התרגום יושלם עד תום חודש ינואר 1988.

החשלום, בשקלים, על פי השער היציג בתוקף ביום החשלום, לפי מפתח של x \$ של ארה"ב לכל 1000 מלה באנגלית.

חשלום לי, לפני תום חודש דצמבר הנוכחי, מיקדמה בסך y ש"ח.

חשלום לי אח היתרה בעת מסירת התרגום.

אם מקובלים עליך התנאים הנ"ל, אבקשך לחתום על העתק אחד ממכתב זה ולהחזירו אלי בהקדם, כדי לאפשר התחלה מיידית בעבודה.

בכבוד רב,
פרץ קדרון

כאשר הגיע אלי ההעתק החתום ע"י המחבר, התחלתי בעבודה. המיקדמה הועברה אלי במועד המוסכם. סיימתי את התרגום מעט לפני המועד, ושיגרתי את כתב היד ללקוח באמצעות שרות מוניות (שמרתי את תעודת המסירה, המציינת את תאריך המשלוח).

כעבור ימים אחדים, טלפנתי אל המזמין וביקשתי את התשלום כמוסכם. הוא הבטיח להעבירו "תוך כמה ימים". טלפונים חוזרים זכו לתשובה דומה, אך הכסף התעכב. עברו שבועות, אך התשלום לא הגיע.

אחרי למעלה מחודשיים של הבטחות שווא, פניתי לעורך דין. היגשתי לו את החומר הרלוונטי, והוא החל בטיפול. אך גם מאמציו לא הועילו; וכעבור חודש החלטנו להגיש תביעה. מאחר והסכום הנתבע עלה על 5000 ש"ח, לא היתה אפשרות לפנות לבית משפט לתביעות קטנות, אלא לבית משפט רגיל, ולכן חששתי שהעניין עלול ל"הימרח". אך העו"ד הרגיע אותי שהתיעוד המלא של העיסקה מאפשר לקצת בתהליך. ואכן כך היה ("הליך מזורז"). התביעה הוגשה ביוני וכבר באוגוסט ניתן פסק הדין - לטובתי. הנתבע חוייב לשלם את כל הסכום המגיע, בתוספת ריבית והצמדה.

אך בכך לא חס הסיפור, כי הלקוח ממשיך "לסחוב" את העניין. עד כה שילם כמחצית חובו (מתשלום זה ניכה העו"ד את שכר טירחתו) ועל היתר מתנהל מו"מ; אם לא ישלם בזמן הקרוב ביותר, יועבר הטיפול להוצאה לפועל לשם עיקול (רכוש או משכורת).

מסקנות

1. במקרה של לקוח המפר הסכם, לא צריך להירתע בפני תביעה משפטית. בניגוד לאמונה הרווחת, תביעה כזו לא אורכת "שנים", כל עוד התובע בא "מתועד" (ר' 3 להלן). במקרה כזה, התביעה גם איננה יקרה ביחס לסכום הנתבע (אח ההוצאות, לרבות אגרת בית משפט, שכ"ט עו"ד, ניתן לרשום כהוצאה עסקית מוכרת לצורכי מס; והסכום גם מכוסה כאשר בית המשפט פוסק הוצאות, עם ריבית והצמדה על סכום התביעה).
2. שגיתי בהמתנה מופרזת. אפשר היה לזרז את התהליך: למעשה, מיד כאשר עבר זמן סביר - חודש ממועד התשלום המוסכם - ניתן היה להפעיל אמצעים משפטיים, וכך לזכות בפסק דין מוקדם יותר. בכך הייתי מקדים את התשלום; או, לחילופין, במקרה של עיכוב נוסף, כפי שאמנם היה, הייתי מגדיל עוד את סכום הריבית והצמדה (המחושבים, לא ממועד התשלום המוסכם, אלא מתאריך הגשת התביעה).
3. המסקנה החשובה ביותר: לנהל את העסקים בכתב! קיומו של הסכם חתום ע"י הלקוח - אפילו בצורת מכתב פשוט, כל עוד הוא מפורט ובהיר לגבי תנאים, סכומים, מועדים וכו' - הקל מאוד על ההליכים, וכך הבטיח את זכויותי.

חברי אגודת המתרגמים ומערכת "תרגימא"

משתתפים בצערה של חברתנו נעמי גל
עם פטירתה של אימה ז"ל.

משתתפים בצערו של פרופ' גדעון סורי
על פטירת אימו ז"ל.

אנו מודיעים בצער על מותו של חברנו
ארכולד שוורץ ז"ל
ושולחים תנחומיננו למשפחה.

רות מוריס*: מתורגמות סימולטאנית בנית-המשפט

המאמר שמופיע כאן (בהשמטות קלות) התפרסם במקורו באנגלית ב-ITI News, vol 3, no. 1, April 1988, pp. 9-13. אנחנו מודים מאוד לחברנו עידו בסוק שתירגם עבורנו את המאמר.

קצת היסטוריה של התרגום הסימולטאני והקונסקוטיבי

התרגום הסימולטאני/קונסקוטיבי בא בעיקרו לעולם עקב צורך שהתעורר במשפט, או נכון יותר סדרה של משפטים: הלא הם המשפטים שערך בית-הדין הצבאי הבינלאומי בנירנברג (1945-46). עד אז, היה המתורגמן מבצע את מלאכתו באמצעים לא-אלקטרוניים ולעיתים קרובות נדרשה לכך וירטואוזיות מיוחדת... רק שילוב הציוד האלקטרוני לצורך 'שידור' בו-זמני של דברי השופטים, עורכי-הדין, הנאשמים והעדים בגירסתם המתורגמת הוא שאיפשר את קיום משפטי נירנברג. הואיל ולשופטים לא הייתה שפה משותפת, הם נאלצו להסתמך על התרגום הסימולטאני/קונסקוטיבי לא רק כדי לעקוב אחר העדויות, אלא גם כדי לתקשר איש עם רעהו. המערך הטכני של אז היה רחוק מן התקנים המקובלים כיום על ה-AIIC (האגודה הבינלאומית למתרגמים בוועידות). המיתקנים כללו משהו שאינו מצוי כיום בדרך-כלל בין המכשירים המשמשים את המתרגם: כפתור 'האטה'. באותה תקופה האמינו שלא ניתן לבצע תרגום סימולטאני במהירות של למעלה מ-60 מלים בדקה. מסתבר, שהייתה בהגבלה זאת משום הגזמה: מהירות של 100-120 מלים בדקה נחשבת בשנים האחרונות כקבילה.

משפט דמיאניוק - הצדדים הטכניים

בראשית שנת 1987, עקב כמעט כל הציבור בישראל אחר שלביו הראשונים של ^המשפט דמיאניוק. עדויותיהם של העדים, פליטי שואה וחוקרי התקופה, העלו מחדש את זוועות הנאצים באוזני הדור הצעיר אשר משפט אייכמן היה לדידו בגדר טרום-היסטוריה. בשל האופי הרב-לשוני של המשפט הרכיבו כמה מן המשתתפים בו (הנאשם, מקצת העדים) אוזניות כדי לשמוע תרגום סימולטאני, בעוד המתרגם שישב באולם בית-המשפט סיפק את התרגום העברי הקונסקוטיבי לצורך הרישום בפרוטוקול. מן הראוי תחילה להבהיר כמה פרטים טכניים. כל התרגומים לעברית במשפט היו קונסקוטיביים. הסדר זה איפשר תיקונים נחוצים, וכך ניתן היה לוודא

* רות מוריס פועלת, בו-זמנית, בארבע שפות. היא השתתפה כמתורגמת מעברית ומגרמנית לאנגלית במשפט דמיאניוק, ועל סמך החומר שאספה במשפט כתבה את עבודת המ"א שלה, 'השפעת התרגום הסימולטאני על הליכי משפט', בחוג לקומוניקציה באוניברסיטה העברית.

שהפרוטוקול אכן ישקף במדויק את הדברים שנאמרו. הנאשם, אוזניות על ראשו, קיבל גירסה סימולטאנית באוקראינית של הנאמר במשפט מפי מתרגם שישב לידו ולחש אל המיקרופון את התרגום. שני מתרגמים עשו עבודה זאת לסירוגין. הגירסה העברית הקונסקוטיבית הועברה לאוקראינית והושמעה מפי דוברת עברית לא-ילידית (רופאת שיניים במקצועה). כפי שקורה לעיתים קרובות כשיש לתרגם מלשון 'נדירה' בארץ כלשהי, לא נמצאו גם בישראל מתרגמים מקצועיים מאוקראינית, ועל המתרגם היה לרכוש לו ניסיון 'תוך כדי עבודה'. את הגירסה הסימולטאנית באנגלית לשימושם של ההגנה, העדים וכלי-התקשורת סיפק צוות בן שני אנשים שעבד בתוך תא מעל אולם בית-המשפט. התרגום לעדים שומעי גרמנית ויידיש נעשה בעיקרו בטכניקה דומה לטכניקת הלחישה שבה סופק התרגום לאוקראינית. התשלום היה \$ 7 לשעת עבודה.

השפעה בעיות תרגום על הליכי משפט

אחד העניינים שבהם התמקד מחקרי היה באיזו מידה משפיע התרגום על יכולת הביצוע של המשתתפים האמורים לתפקד במשפט. למשל, שאלותיה של התביעה לעדים הגיעו לאוזני הסניגורים האמריקנים של הנאשם באמצעות אוזניותיהם. כדי שהסתייגות של הסניגור משאלה שהציג התובע 'תפוס', על הסניגור להשמיע את התנגדותו בטרם יתחיל העד להשיב. כל התמהמהות בתרגום עשויה, על כן, במקרים כאלה להיות מכריעה. מתוסכל מחמת השתהות התרגום שמנעה ממנו לעיתים להגיש התנגדות, היה ראש צוות ההגנה המקורי, מארק או'קונור, קם ממקומו להשמיע את התנגדותו עוד לפני ששמע עד תומן את המלים שלהן היה עשוי להתנגד. משהתברר לא אחת כי הוא עצמו אינו רואה בסופו של דבר עילה להתנגדות, עוררה התנהגותו מורת-רוח אצל השופטים.

בעיה אחרת היא שמחות שונות שעושה הדובר המקורי אינן מועברות עם המלים בגירסה המתורגמת סימולטאנית. גם לאופן ההעברה הקונסקוטיבי מגרעת ברורה במובן זה: המתרגם הקונסקוטיבי הצמוד לכיסאו אינו מסוגל לשחזר את המחוות שליווה בהן הדובר המקורי את דבריו: למשל, הצבעה על נקודות כלשהן במפה או בתצלום.

עצם ההפסקה שנאלץ הדובר לעשות כדי לאפשר למתרגם הקונסקוטיבי לומר את התרגום, עלולה להשפיע - ולא לטובה: לא אחת הדוברים חוזרים על עצמם עקב כך, או שוכחים מה שהתכוונו לומר. מצד שני, יש דוברים היודעים לנצל לטובתם הפסקות אלה: עדים 'לחוצים' על-ידי שאלות לא-נוחות להם, מגלים לא אחת את היתרונות שבזכות הנתונה להם לבקש 'חזור' על התרגום' ולארגן תוך כך את מחשבותיהם. בזמן שמושמע התרגום הקונסקוטיבי יש סיפק בידי עורכי-הדין להכין את שאלתם הבאה ולהתייעץ עם עמיתיהם. חבר השופטים יכול, עם זאת, לנצל את ההפסקה כדי 'לחתוך' את הדובר.

'מי הבוס?'

למי זכות הפיקוח על הדובר, מי רשאי לומר לו מתי יתחיל לדבר ומתי יחד
המצב האידיאלי בבית-משפט הוא שזכות זו נתונה בלעדית בידי אב-בית-הדין.
נראה, עם זאת, שהשופטים בישראל נוטים לעמדה פרגמטית בנקודה זו, ובשלב
מוקדם במשפט דמיאניוק הועברה זכות הפיקוח, באופן לא-פורמאלי כמובן, לידיהם
של המתרגמים. ככלות הכל, בלא להבין את הנאמר, קשה לאתר את המקום המתאים שבו
יש להפסיק את הדובר... אפילו מחוזה כלשהי אינה תמיד מובנת באותו אופן
בתרבויות שונות, כפי שאכן גילה אב-בית-הדין בירושלים.

המתורגמים לאוקראינית, שישבו סמוך לנאשם, היו רשאים להפסיק אותו
במירווחים סבירים, כדי לסייע למתרגמת הקונסקוטיבית הלא-מקצועית למסור את
דבריו בעברית. פעם אחת אף הפסיקה היא עצמה את דמיאניוק, ואחד מסניגוריו
הבחין בכך. הוא הביע התנגדות ל'אקט הפיקוח' הזה, בטענה שזכות זו שמורה
לאב-בית-הדין בלבד. שלא בלב שלם הסכים השופט דב לוין לקבל עליו מחדש את עול
הפיקוח הלשוני על העד, אלא שזה התגלה כלא-מעשי. ככל שהתארכו תשובותיו של
דמיאניוק, הורע מצבה של המתרגמת הקונסקוטיבית, ורמת הדיוק בתרגומה התדרדרה.
בסופו של דבר לקחו עמיחיה המתרגמים לאוקראינית את העניינים לידיהם, ובהצנע
כיוונו את הנאשם לעשות הפסקות מתאימות. דמיאניוק שב לדבר במירווחים סבירים,
ואיכות התרגום השתפרה.

המתרגם הסימולטאני כ'נאשם'

בחילה, קיבל חבר השופטים את תלונותיה של הסניגוריה על התרגום
הסימולטאני לאנגלית כפשוטן. עם זאת, באחד המקרים קבע אב-בית-הדין שמקור
אי-ההבנה באותו עניין אינו המתרגם אלא הסניגור.
המתרגמים הסימולטאניים רגילים כבר לשמש שעירים-לעזאזל. עם זאת, אין הם
בהכרח בעלי עור של פיל, והערותו של השופט נתקבלה על ידם בברכה.
באופן בלתי נמנע, רבים מהמסרים הועברו בבית המשפט בתיווך תרגום, ובעקבות
זאת נוצרה לא-אחת הבעיה הקלאסית של העברת מלים בעלות גוון מיוחד משפה
לשפה...

במשפט דמיאניוק, למשל, תואר צבע המדים בגרמנית כ-'erdbraun' ואף תורגם
כך מילולית לעברית, ולאחר מכן לאוקראינית: חום-אדמה. בהערותו של הנאשם
לעניין זה הוא השתמש במונח אוקראיני שתורגם לעברית כ'צהבהב'. האם לפנינו
שגיאת תרגום שבמעבר מלשון ללשון? האם 'חום-אדמה' בעיניו של עד-ראייה ששהה
באוקראינה הוא אותו חום-אדמה לדובר אנגלית? במלים אחרות: האם מדובר בבעיה
לשונית או תרבותית?

ית הרב-לשוניות: דמיאניוק וסניגוריו, הסניגורים והעדים

יש והנאשט מבקש להורות לסניגורו כיצד לחקור חקירה נגדית אחד העדים שהעיד נגדו. מה עלול לקרות כאשר הנאשט וסניגורו האזינו לעדות בשתי גירסאות לשוניות שונות? במשפט דמיאניוק האזין הנאשט לתרגום סימולטאני לאוקראינית של עדות בגרמנית, שחורגמה לו מן התרגום הקונסקוטיבי לעברית, בעוד שעורך-דינו הקשיב לגירסה אנגלית ישירה של המקור הגרמני. התוצאה הלא-מפתיעה הייתה, שהם הבינו דברים שונים.

יתר על כן: גם לאחר 35 שנות שהות בארה"ב, לא דיבר דמיאניוק אנגלית שוטפת. בעת ההתייעצויות בבית-המשפט בירושלים עם סניגורו הראשון, מארק או'קונור, התקשה דמיאניוק תכופות להבינו. על התיורך ביניהם הקשתה עוד יותר העובדה שאחד מן המתורגמנים לאוקראינית תירגם מעברית אך לא מאנגלית, ועל כן נבצר ממנו לסייע לשניים.

על רקע דומה - היעדר מתורגמנים ראויים לשמם מאוקראינית ומעברית לאנגלית היו מכשלות רבות גם בהופעותיו של דמיאניוק בבית המשפט בארה"ב.

הדילמה של המתרגם בבית המשפט

לעיתים קרובות, עורכי הדין 'מצטטים' באוזני עד את עדותו שלו, ואינם נותנים דעתם די הצורך על כך שהואיל והעדות תווכה להם בתרגום, הרי שהם מצטטים בעצם את המתורגמן.

ניתן לנסח את הדילמה של המתורגמנות בבית-המשפט כך: אל להם למתורגמנים להתערב ולהטריד את הדובר; עם זאת, כאשר הם רואים זאת כהכרח, הם רשאים לוודא אצל הדובר אם אמנם הבינו אותו כיאות. בירור זה יש בו סכנה מסוימת, שכן בלא-דעת הם עשויים לעורר בכך את תשומת ליבו לאיזו השמטה או התעלמות שלו מפרט מסוים; מצד שני, אם הם מסתפקים בניחוש, הם עלולים לשים בפיו מלים לא-לו. כאשר המתרגמים יושבים בתא מבודד, כמעט בלתי אפשרי לדידם לאמת את כיונתו של הדובר, ואז לניחוש שלהם תוצאות בלתי נמנעות - ולעיתים משבשות. הואיל ומלותיו של המתורגמן הן שנרשמות בפרוטוקול, ולעיתים קרובות הן ההד היחידי שנשמר לדברי דובר פלוני בשפה זרה, הרי שהתוצאות הקשות שעלול לגרום תרגום בלתי אדקוואטי - ברורות מאליהן.

מראי-מקום

1. AIIC Bulletin, Vol. XV, No 1, March 1987, p. 27.
2. Bowen, David and Margareta, The Nuremberg Trials (Communication through Translation), Meta, Vol 30, No 1, March 1985.
3. Jumpelt, R. Walter, The Conference Interpreter's Working Environment under the New ISO and IEC Standards, Meta, Vol 30, No. 1, March 1985.

תוכן העניינים

	עמ'
דבר המערכת	1
אירועים בירושלים	1
הודעות הוועד	2
פרופ' חיים רבין: "תגובה למאמרו של יוסף אורן"	4-2
קונגרסים בינלאומיים	6-5
ספרות מקצועית ושונות	10-7
י. אלרון: "חלוקת חברי האגודה לפי מקומות מגוריהם"	11-10
שונות מהמערכת	13-11
פרץ קדרון: "על חוזים והסכמים"	14-13
רות מוריס: "מתורגמות סימולטנית בבית-המשפט"	19-16

T A R G I M A

=====

Newsletter of the Israel Translators Association

Printed & distributed with the kind assistance of the
General Federation of Labour in Israel

No. 10 - January 1989

Contents

p. 1	Editorial
1	Coming events in Jerusalem
2	Notices
2-4	Prof. Chaim Rabin: "Reply to Joseph Oren"
5-6	Conventions abroad
7-10	New publications - books, dictionaries, papers
10-11	J. Elron: "Geographical distribution of our members"
11-13	From the Editors' desk
13-14	Feretz Kidron: "On contracts and agreements"
16-19	Ruth Morris: "Court Interpreting"